

Dvije propovijedi u grobničkoj župi iz XIX. stoljeća (prilog istraživanju arhivske građe)

Bartulović, Željko

Source / Izvornik: **Grobnički zbornik, 2007, 8, 51 - 69**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:364048>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

PRAVI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

GROBNIČKI
ZBORNIK
SV. 8

Rijeka, 2007.

Grobnički zbornik, broj 8

Izdavač:

Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine

Za izdavača:

Stanislav Lukanić

Uredništvo:

Monika Čargonja, Dajana Haramija, Vlasta Juretić, Stanislav Lukanić, Irvin Lukežić, Iva Lukežić, Sanja Maršanić-Juričić, Marta Simčić, Vinko Škaron

Glavni i odgovorni urednik:

Irvin Lukežić

Naslovna stranica:

Zvonimir Kamenar

Tehnička oprema, priprema i tisak:

A.T.G. d.o.o. - Čavle

UDK:

908(05)

ISSN 0353-3905

Lektura i korektura:

Nensi Čargonja

Prijevod sažetaka na engleski:

Anita Memišević

Naklada:

1000 primjeraka

Zbornik je tiskan uz novčanu potporu Općine Čavle

KAZALO

UVODNA NAPOMENA

ZNANSTVENI SKUPOVI 2002.-2006.

<i>Lujó Margetić</i> : Bilješke o dosad nepoznatoj vijesti o grobničkim permanima	11
<i>Darko Deković</i> : Ponovni nalaz Molitvenika Gašpara Vnučića	23
<i>Nina Kudiš-Burić – Darko Tolić</i> : Drvena barokna skulptura srebrnina u grobničkim crkvama – novi prijedloz i.....	29
<i>Bosiljka Janjatović</i> : Obitelj Batthyany i Grobničani	41
<i>Irvin Lukežić</i> : Tragom Mijata Sabljara	45
<i>Željko Bartulović</i> : Dvije propovijedi u grobničkoj župi iz XIX. stoljeća (prilog istraživanju arhivske građe)	51
<i>Bosiljka Janjatović</i> : Grobniščina i pitanje talijanske okupacije nakon Prvog svjetskog rata	71
<i>Željko Bartulović</i> : Grobniščina i talijanski pravni sustav (1941.-1943.)	75
<i>Manon Giron</i> : Osnovna škola Ratulje (1945.-1963.) – izvor za povijest školstva na Grobniščini	93
<i>Željko Bartulović</i> : Grobniščina i izbori 1945.-1947. godine	117
<i>Krešimir Galin</i> : Nekoliko elemenata antičke baltičke kulture na Grobniščini (II.)	127
<i>Sanja Zubčić</i> : Atribucija u grobničkom govoru	153
<i>Krešimir Galin</i> : Grobnički sopci, sopele i njihova glazba	163
<i>Petar Strčić</i> : Prilog proučavanju života i djela dr. sc. Bosiljke Janjatović (1936.- 2006.)	183
<i>Snežana Marija Marčec – Petar Strčić</i> : Prilog za bibliografiju dr. sc. Bosiljke Janjatović	231

POVIJESNA I KNJIŽEVNA VRELA

<i>Mladen Zajc</i> : Prijepis matične knjige vjenčanih župe sv. Filipa i Jakova u Grobniku (1733.-1815.)	259
<i>Irvin Lukežić</i> : Vijesti o Grobniku i njegovoj okolici iz starih hrvatskih listova i novina	327
<i>Biserka Fućak</i> : Spomenica župe Cernik – izvodi iz zabilježski župnika Srećka Blaževića	369
<i>Niko Cvjetković</i> : Analiza romana “I de Francolini”	379
<i>Iva Lukežić</i> : Uspomene Romana Hlače na sudioništvo u Prvom svjetskom ratu ...	411

NARODNI ŽIVOT I OBIČAJI

<i>Franjica Linčić</i> : Pučko liječenje u Svilnome	431
<i>Veljko Franović</i> : Prošešija na Duhovski pondijak	437
<i>Franjica Linčić</i> : U društvu mljekarica	445
<i>Josip Čargonja</i> : Usmeno stvaralaštvo: tradicija boćanja sa drvenim boćama na Grobniščini	451

AKTUALNOSTI

Grobnička jesen 2006.	477
----------------------------	-----

Dr. sc. Željko Bartulović

DVIJE PROPOVIJEDI U GROBNIČKOJ ŽUPI IZ XIX. ST. (PRILOG ISTRAŽIVANJU ARHIVSKE GRAĐE)

I. UVOD

Izraz propovijed ima nekoliko značenja. Prvo se tiče preevangelizacije usmjerene nevjerniku koja ga upućuje da evanđelje odgovara potrebama ljudskog srca. Drugo, evangelizacija, se tiče nevjernika koji želi primiti evanđeoski nauk. Treće, kateheza, upućena je vjerniku koji sazrijeva i treba produbiti moralno i doktrinarno prihvaćeni evanđeoski nauk, dok se četvrto, mistagogično propovijedanje odnosi na one koji su upućeni u otajstva i produbljuju svoju vjeru kroz liturgiju.

Propovijedi obrađene u ovome radu odnose se na zadnje, četvrto, značenje pojma koji se naziva i homilija i koristi se samo u liturgiji. Korijen riječi homilija upućuje na obiteljski razgovor, oprečan formalnoj retorici. Prema tumačenju Drugog vatikanskog koncila homilija nije prekid liturgije, već njen sastavni dio, smješten između svetopisamskih čitanja, tj. Isusovog navještanja i sakramenta. Svećenik izgovaranjem homilije naviješta čuda spasenja, a da bi to mogao činiti mora znanstveno proučavati Bibliju, ali svrha propovijedi nije puko objašnjenje Svetog pisma, niti moraliziranje, već osvjetljavanje ljudske egzistencije i podizanje svijesti kod vjernika kako Bog čini čuda za vjernike.

Obred mise sastoji se od službe riječi i euharistijske službe. Homilija je dio službe riječi. "Homilija je dio liturgije i vrlo se preporuča, jer je ona izvor hrane za kršćanski život. Idealno gledajući njezin sadržaj treba biti izlaganje svetopisamskih čitanja ili nekoga posebnog njihova vida, ili nekoga drugoga teksta uzetog iz vlastitih čitanja za taj dan, a koji se odnosi na otajstvo koje se slavi ili na posebne potrebe onih koji ih slušaju... Homilija je obvezna nedjeljom i blagdanom, a «preporuča» se u druge dane, «osobito u danima došašća, korizme i uskrsnog vremena»".¹

¹ Vidi. pojam "Propovijedanje", SUVREMENA KATOLIČKA ENCIKLOPEDIJA, prir. Michael Glazier i Monika K. Hellwig, Laus, Split 1998., str. 788-789 i "Služba riječi", str. 889-890.

Prema Općem pravu Katoličke crkve, tj. kanonskom pravu ovlast propovijedanja imaju biskupi, načelno svećenici i đakoni, a laici mogu biti pripušteni u posebno određenim okolnostima (kan. 763-766), “sveti su službenici dužni naročito cijeniti zadaću propovijedanja, jer među njihove osobite dužnosti spada naviještanje Božjeg evanđelja svima... Budući da se Božji narod na prvom mjestu ujedinjuje živom Božjom riječju koju je posve zakonito tražiti iz usta svećenika” (kan 762) Homilija se pridržava svećeniku ili đakonu, u njoj se na temelju svetog teksta izlažu tajne vjere i načela kršćanskog života (kan. 767, §1). “Mora se držati nedjeljama i zapovjednim svetkovinama na svim misama koje se slave uz priliv naroda. Na tim misama smije se izostaviti samo zbog teškog razloga (kan. 767, §2). Naročito se preporučuje da se homilija drži i na misama preko tjedna koje se slave uz dostatan priliv naroda, posebno u vrijeme došašća i korizme ili prigodom neke svetkovine odnosno žalosnog događaja (kan. 767, §3).”²

Starija doktrina, tj. klasična skolastika prema učenju Tome Akvinskoga smatra da crkvena vlast (*potestas ecclesiastica*) sadrži *potesta ordinis sive ministerii* (sposobnost nepogrešive spoznaje kršćanske objave božj, podjele crkvenih sredstava milosti – sakramenti i vršenje bogoslužnih funkcija) i *potestas iurisdictionis*, tj. crkvena ovlaštenja u najširem smislu u što ulazi i “pravo naučati crkvenu nauku vjere u javnom obliku (propovijed...)”³

II. SAČUVANE PROPOVIJEDI – OPĆI PODATCI, SADRŽAJ

U Državnom arhivu u Rijeci (dalje DAR) u fondu HR-DAR-406 jedinica 245 nalaze se “*Propovijedi izrečene prigodom različitih svetkovina u Dragi, na Grobniku i dr., 1862.-1870. god.*”, građa je izdvojena iz građe JU-17, Gradskog poglavarstva Bakar.⁴

O povijesti grobničke župe nećemo govoriti ovdje, čitatelja možemo uputiti na radove koje govore o tom problemu.⁵

Sadržaj:

1. *Slijedi propovijed: Dnica IX post Pentacosten A XXXII. ani 1791. Concio XXVVV. anni 1793/4.* na talijanskom jeziku.

² NUIĆ, Viktor B., Opće pravo Katoličke crkve, Priručnik uz novi Zakonik kanonskog prava, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1985., str. 255-256.

³GROSS, K. i SCHUELLER, H., Udžbenik crkvenoga prava Katoličke crkve, prev. NOVAK, Milan, Tisak Zaklade Narodnih novina, Zagreb 1930., str. 83-84. Vidi i BELAJ, Ferdinando, Katoličko crkveno pravo, Zagreb 1901., str 39-41.

⁴ DAR, fond HR-DAR-406, jedinica 245, izdvojeno iz građe JU-17, Gradsko poglavarstvo Bakar. Autor se zahvaljuje Borisu Zakošek, djelatniku Državnog arhiva u Rijeci koji ga je upozorio na spomenute propovijedi i pribavio njihove preslike.

⁵ BOGOVIĆ, Mile, Crkvena prošlost Grobnišćine, Grobnički zbornik, 2, Rijeka 1992., str. 58-70; id., Grobnički zborni ili kolegijalni kaptol, Grobnički zbornik, 4, Rijeka 1996., str. 77-84 i tamo navedena literatura.

2. *Domenica 2da Adventus De falsa manos et nova Christi Amicitia. Ioannes in Vincealis. Math. ii Ivan ...* (anno 1837.) U propovijedi se tek navode naslovi: Propositio i Confirmatio. Pisano na hrvatskom jeziku.

Propovijed je pisana na 2 komada plavog papira, tj. 4 lista, koji čine 8 stranica (neoznačene brojevima), uvezane. Pisana je rukom, čitljivim rukopisom. Tekst propovijedi ide od prve do sedme stranice.

3. *Contio pro Magno Die Veneris* (ispod *Probatio*) (na drugoj stranici obrnuto, drugim rukopisom: *Anno Domini 1846 die 24 Giunij...* spominje se Mathiass Mihačić, parhoh, Mathiass Lubati i Briselmanno Stupicic paroh Colibej. Tekst je na hrvatskom, ali slabo čitak.

Propovijed je pisana na 4 komada plavog papira, tj. 8 listova, koji čine 16 stranica, bez oznake brojeva, uvezano koncem. Tekst propovijedi od prve do šesnaeste stranice.

4. *Slovo o pogibelji odgadjanja pokore 1862. 9/3.* (na drugoj strani stoji zapis: "*Na Porciunkulu sa uvodom i zaključkom, kako se nalazi iztraga 1866.*") koja sadrži slijedeće dijelove. Na početku se nalazi stih iz Biblije: "*Obratite se k Gospodinu Bogu vašemu jer dobrostiv i milostiv jest, uztrpljiv i pun milosrdja. Iosl. 2.13.*" Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a potom govor o pogibelji odgadjanja pokore: "*I. jere jest budućnost nesigurna, i jere neznamo, ako će nam Bog za to potrebite milosti dati; II. jere na uru smrti jako-jako mučno bude mogao griješnik spokoriti se.*"

Propovijed je zapisana na 6 komada papira, tj. 12 listova, koji čine 24 stranice (neoznačene brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim krasopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga sadrži navedeni zapis iz kojeg se vidi da je propovijed korištena 1862., ali i 1866. Slijedi tekst od stranice 3 do stranice 20, na stranici 21-22 nalazi se novi tekst s naslovom "Uvod za Porciunkulu 1866.". Stranice 23-24. su prazne.

5. *Propovied za svetkovinu Matere Božje prečista Začeca 1863.*, koja sadrži slijedeće dijelove. Na početku se nalazi stih iz Biblije: "*Ova vrata biti će zatvorena niti će se otvoriti i muž neće proći kroz nji., Ezek. 44.*" Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a potom govor o krijeposti i to: "*I. o čistoći djevojačkoj i opisati ću vam pravu kršćansku djevojku; II. govoriti ću o čistoći ljudi oženjenih, te ću vam kazati kako moradu se ovi ponašati da i ovi budu čisti.*"

Propovijed je zapisana na 5 komada papira, tj. 10 listova, koje čine 20 stranica (neoznačenih brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim krasopisom. Na prvoj stranici nalazi se gore spomenuti naslov. Druga je prazna, a tekst počinje na trećoj i ide do konca str. 17. Nije naznačeno radi li se o propovijedi s Grobnika, Drage ili drugog mjesta.

6. *Propovied o velikoj izpoviedi, kao što bi rečena u vrieme jubileja god. 1865.* Na početku je stih iz Biblije: "*Sve godine svoje hoću pred tobom promisliti u žukhoći duše svoje. Izai. 38.19.*" Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o značenju ispovijedi koja se dijeli na dva dijela: "*I. koji su kršćani dužni veliku izpovied učiniti, II. način, kako se velika izpovied činiti mora.*"

Propovijed je pisana na 4 komada papira, tj. 8 listova, koji čine 16 stranica (neoznačenih brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim

rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga je prazna, a tekst propovijedi slijedi od treće do šesnaeste stranice.

7. *Propovied za posljednji dan godine 1868. rečena na Grobniku.* Na početku je stih iz Biblije: *“Promišlao sam dane stare i lieta viečna imao sam na pameti. Ps. 76.”* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed koja sadrži tri dijela označena rimskim brojevima, ali bez naslova.

Propovijed je pisana na 4 komada papira, tj. 8 listova, koji čine 16 stranica (neoznačenih brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga je prazna, a tekst propovijedi slijedi od treće do petnaeste stranice. Zadnja stranica je prazna.

8. *Propovied za posvećenje crkve, rečena u Dragi 31. listopada 1869.* Na početku je stih iz Biblije: *“Evo šatora božjega među ljudima, i oni će biti njegov puk, i sam Bog hoće biti njihov Bog. Ap. 21.3.”* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o časti i svetosti kuće Božje kroz tumačenje: *“I. mladosti, II. odraslim ljudima III siedoju starosti.”*

Propovijed je pisana na 4 komada papira, tj. 8 listova, koji čine 16 stranica (neoznačenih brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga je prazna, a tekst propovijedi slijedi od treće do petnaeste stranice.

9. *Propovied za svetkovinu ssv. apoštolah Filipa i Jakova, rečena na Grobniku 1. svibnja god. 1870.* Na početku je stih iz Biblije: *“Budi vjeran tja do smrti, i ja ću ti dati krunu života. Apos. 2.10.”* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o razlozima patnji i Crkve i vjernika podijeljena u dva dijela: *“I. za crkvu uobće, II. za vjerne napose.”*

Propovijed je pisana na 4 komada papira, tj. 8 listova, koji čine 16 stranica (neoznačenih brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga je prazna, a tekst propovijedi slijedi od treće do četrnaeste stranice.

10. *Propovied za nedjelju duhovsku, rečena na Rieci dne 5. lipnja 1870.* Na početku je stih iz Biblije: *“Primiti ćete kripost Duha sv.... i biti ćete meni svjedoci u Jerusalmu, i u svoj ..inskoj zemlji i Samariji i tja do skrajnosti svieta. Djela aop. 1.8.”* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o značenju vjere i njenim protivnicima podijeljena u dva dijela: *“I. kakvimi sredstvi je naša sv. vjera prokrčila se pute po svom svijetu, II. da bez vjere i crkve Isusove bio bi pravi dom mračnjakah i fanatikah.”*

Propovijed je pisana na 4 komada papira, tj. 8 listova, koji čine 16 stranica (neoznačenih brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga je prazna, a tekst propovijedi slijedi od treće do šesnaeste stranice.

11. *Slovo I o sv. izpovjedi, a) o izpitanju sviesti.* Na početku je stih iz Biblije: *“Promišljah pute moje i odvratih noge moje na svjedočanstva tvoja. Ps. 118.59.”* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o značenju ispovijedi podijeljena u dva dijela: *“I. da koliko jest potreba da za svaki pred sv. izpovjedju sviest svoju marljivo pregleda, a II. način kako se ovo izpitanje sviesti činiti ima.”*

Propovijed je pisana na 5 komada papira, tj. 10 listova, koji čine 20 stranica

(neoznačenih brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga je prazna, a tekst propovijedi slijedi od treće do osamnaeste stranice. Stranice 19-20 su prazne.

12. Slovo II o sv. izpovijedi i b) o pokajanju. Na početku je stih iz Biblije: *“Parajte srca vaša, a ne odjeću vašu. Ivel. 2.17.”* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o ispovijedi i pokajanju grješnika podijeljena u dva dijela: *“I. način kako griješnik može u svom srcu pravu žalost za grieha svoje probuditi, II. koje su vlastitosti pravoga srčena pokajanja.”*

Propovijed je pisana na 4 komada papira, tj. 8 listova, koji čine 16 stranica (neoznačenih brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga je prazna, a tekst propovijedi slijedi od treće do petnaeste stranice.

13. Slijedi još jedan papir bez početka propovijedi pisane na prve tri stranice. Na četvrtoj piše *zapoviedi božje, Govor IV, 872. J.Z.*

14. Slovo V. o sv. izpovijedi. b) o zadovoljštini. Na početku je stih iz Biblije: *“Ako pokoru nebudete činili, svi ćete... poginuti. Luc. 13.3.”* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o pokori koja sadrži dva dijela: *“I. da izvrši točno onu pokoru, koju mu je spovjednik naložio, II. da izvan one pokore nastoji za učinjene grieha dobrimi djeli pravdi božjoj, koliko je najviše moguće zadovoljiti.”*

Propovijed je pisana na 4 komada papira, tj. 8 listova, koji čine 16 stranica (neoznačenih brojevima), uvezanih koncem. Pisana je rukom, čistim i urednim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga je prazna, a tekst propovijedi slijedi od treće do petnaeste stranice. Zadnja je prazna.

15. Propovijed bez naslova na prvoj stranici tek piše *Zapoviedi božje. Govor VI 872. I. (ili J.) Z.* (zatim isti tekst na latinskome) Na početku je stih iz Biblije: *“Ja sam gospodin bog tvoj, ti nećeš imati drugih bogova kraj mene, ti neimaš učiniti tebi ikakvu priliku, ni ijednu sliku, za klanjati se ovoj. (II Moj. 1.6.)”* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o razlozima pokornosti i poslušnosti podijeljena u dva dijela: *“1. dužnost 2. kakvoću i 3. uzrok pokornosti i postupka kog iskazati imademo, promatrati.”*

Propovijed je pisana na 3 komada papira, tj. 6 listova, koji čine 12 stranica (neoznačenih brojevima), neuvezane. Pisana je rukom, čitljivim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, a tekst propovijedi slijedi od prve do jedanaeste stranice.

16. Propovijed s naslovom rimskim brojem VIII. oznake vremena nastanka. Na početku je stih iz Biblije: *“Ja sam gospodin bog tvoj, ti nećeš imati drugih bogova kraj mene, ti neimaš učiniti tebi ikakvu priliku, ni ijednu sliku, za klanjati se ovoj. (II. M..1,6).”* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o vjeri u Boga podijeljen u tri dijela: *“1. u čemu se sastoji, 2. kakvo imade da bude, 3. kako ovo u nama gojiti i osigurati imamo.”*

Propovijed je pisana na 3 komada papira (označenih brojevima 1-3), tj. 6 listova, koji čine 12 stranica, neuvezano. Pisana je rukom, nečitkim rukopisom. Tekst propovijedi od prve do dvanaeste stranice.

17. *“Ne reci ime gospodina boga tvoga u isprazno (2 Mos 20,7).* Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije i propovijed o značenju božjega imena, kao

prisege u tri dijela: 1. ova svetinja, 2. iste važnost, 3. ove dopustivost. Na zadnjoj stranici piše "Zapoviedi božje, Govor X. 872. J.Z."

Propovijed je pisana na 2 komada papira, 4 lista, koji čine 8 stranica (neoznačene brojevima), neuvezane. Pisana je rukom, čitljivim rukopisom. Tekst propovijedi od prve do sedme stranice.

18. Propovijed bez naslova na prvoj stranici tek piše *Zapoviedi božje. Govor XI 872. I. (ili J.) Z.* Na početku je stih iz Biblije: "*Spomeni se svetkovati dan sobote! 2. Moj. 20.8.*" Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed o razlozima svetkovanja subote podijeljena u dva dijela: "*1. što se razumieva kod krćanah pod subotom? i 2. što znači svetkovati dan subote.*"

Propovijed je pisana na 3 komada papira, tj. 6 listova, koji čine 12 stranica (neoznačene brojevima), neuvezane. Pisana je rukom, čitljivim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, druga je prazna, a tekst propovijedi slijedi od treće do jedanaeste stranice.

19. Slijedi 6 listova plavog papira, s tekstovima propovijedi, bez početka i konca, još jedan s oznakom XXIII, ponovno 4 plava papira bez oznake, početka i konca, na jednom piše da je propovijed izrečena na blagdan Sv. Josipa 1871.

20. Govor na veliki Petak. "*Po tome ga je on njima predao neka bi ga propeli. Verhu Sedam Isusovih besidah iz Križa.*" Propovijed nije podijeljena na dijelove.

Propovijed je pisana na 4 komada papira, tj. 8 listova, koji čine 16 stranica (neoznačenih brojevima), uvezane koncem. Pisana je rukom, čitljivim rukopisom. Na prvoj stranici nalazi se spomenuti naslov, tekst propovijedi slijedi od prve do šesnaeste stranice.

21. Propovijed bez naslova. Na početku je stih iz Biblije: "*Ja ću prositi Oca, i on će vam drugog pomoćnika dati, koji navike svami obstati hoće. (Ivan, 14,16)*" Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije, a zatim propovijed podijeljena u dva dijela (I i II) bez naslova.

Propovijed je pisana na 4 komada papira, 7 listova, koji čine 14 stranica (neoznačenih brojevima), uvezane koncem. Pisana je rukom, čitljivim rukopisom. Tekst propovijedi slijedi od prve do četrnaeste stranice.

22. "*Posjet Marijin*". "*Marija se tako otpravi onih kana brzo na brdo u grad ..., dodje u kuću Zakarijinu i pozdravi Jelisavu.*" Slijedi razmatranje navedenog citata iz Biblije i propovijed.

Propovijed je pisana na 1 komadu papira, 2 lista, koji čine 4 stranice (neoznačenih brojevima), neuvezane. Pisana je rukom, čitljivim rukopisom. Tekst propovijedi od prve do treće stranice.

23. U spisu se nalazi i neuvezana 4 komada papira, dakle 8 listova ili 16 stranica, ali bez početne i završne stranice. Pisano je nečitkim rukopisom na hrvatskom jeziku.

24. U spisu se nalazi i propovijed na neuvezanih 6 komada plavog papira, dakle 12 listova ili 24 stranice, ali bez početne i završne stranice. Pisano je nečitkim rukopisom na hrvatskom jeziku. Jedan list papira ispisan na jednoj stranici sitnim čitljivim rukopisom na hrvatskom jeziku.

III. PRILOZI – TEKSTOVI DVIJE PROPOVIJEDI S GROBNIKA

Prilog 1. Propovied za posljednji dan godine 1868. rečena na Grobniku.

Promišlao sam dane stare i lieta viečna imao sam na pameti. Ps. 76.

Župnik niski zamoljen, da bi čovjeku lienu, opakomu i zla ponašanja činio govor mrtvački prije nego bi ga zakopali, rekao je po prilici govor sliedećeg sadržaja: nekoji, veli, ljudi živu poput konjah, jerbo su za života koječemu na korist, nu po smrti na nikakvu, drugi opet živu poput krmačah, jera za života nikomu nisu na korist, nego poslie smrti: treći živu poput volovah jere i za života i po smrti čine korist, a napokon ima veli, četvrta vrst ljudih, koji niti za života niti po smrti za kakvu su koristi, kako ovaj ledak i nekoristni panj, koga sada kanimo izručiti materi zemlji; gdje je duša njegova sada, neka drugi sude, ja lje neću pogadjati. Amen. Govor ovaj budući posvema priprost nije bio nego polag zaslužjenja nagradjen. Nu kad bi ja vas predr. slušaoci ga pitao: čim i kako hoćete me nagraditi za mrtvački govor, koga danas kanim reći, Vi bi svi zaostali začudjeni na ovom pitanju govoreći: kakav li govor mrtvački? pošto medju nam ovdje mrtvaca nema. Nu nemojte se čuditi, imademo bo medju nam ako ne mrtvaca, to pogibeljno bolestnoga, koji će zavsada izdahnuti, te zajedno zakopati se. Otaj je nemoćnik, ili da bolje rekнем, mrtvac godina 1868; a pošto i ovomu nemoćniku velikih jesmo zahvalnosti dužni ista harnost zahtjeva, da na njegovu slavu štogod progovorim. O kolike sreće za me, da bi o prošloj godini mogao što dobra propoviedati! Vjerujte mi braćo! Dosta bih rado pripoviedao, ali u ovom slučaju godi mi se, kako i početkom napomenjenu župniku, te sam usiljen reći: nemoćnik naš (god. 1868.) činio je za života sve drugo nego li bio morao, činio je ništa, i činio je zlo.

Uztrpite se malko draga braćo! pa ja ću vam ponašanje aliti život prošle godine potanko narisati, samo to vas predbježno opominjem, da koja ću spomenuti neki možda razumjeti o miesecih danah, urah itd. nego mnogo većma razumite je o sebi samih. Zato svaki neka savjest svoju iskusi, da li je tečajem prošle godine više služio Bogu ili možda hudobi paklenoj? Naučni Seneka kad bi lični i nemaran život mnogih ljudih razmatrao, kojie riedko ili nikada zvanju svome ne zadovoljavaju, nego se ponajviše nekoristnimi stvarima zabavljaju, žaleći njihovo kukavno stanje rekao je sliedeću spomena vrednu izreku: veliki dio života provode ljudi zlo dielujući, veći dio ništa neradeći, a najveći dio drugim se baveći, nego bi se morali. Izreka ova mudra učenjaka istinita jest i prikladna, stoga će meni danas služiti za temelj buduće rezprave, budite daklem pozorni i ja počimam.

I. Najveći dio života sprovode ljudi, govori mudri Seneka drugo, nego bi morali radeći. I ova je godina mnogim prošla drugo nego li morali dielujućim. Ako bo promislimo svrhu, zašto je čovjek na svietu, tim se izreka ova još većma potvrđuje. U katekizmu stoji pitanje: zašto je Bog čovjeka stvorio? a odgovor se glasa: zato da Boga pozna, njega ljubi, njegove sv. zapoviedi obsluži, te tako da se spasi. Koji to načini, on dieluje sve drugo, nego bi dielovati morao. Bilo bi preobširno svaku ovu točku pojedinice razmatrati, nu za sada samo to velim, koji se za obsluženje zapoviedih božjih nebrine, a spasenje duše svoje zanemarja, on drugo čini, nego li polag zvanja svoga, zašto ga je

Bog odredio, činiti morao. Služiti Boga tako je skopčano sa razumnim bićem čovjeka, da se čovjek niti čovjekom pravedno nazvati nemože, ako Bogu služiti neće. Istinitost ovu potvrditi će nam Sv. pismo. Mojzija u knjizi naroda kad bi popisivao razplavljenje naroda čovječanskoga, nabraja veliko mnoštvo osobah potičućih od Kaina, kao Henok, Irad, Mariel, Mathusael, Lamech, Jabel, Jubal, Subalkain, itd. Ništa ne manje kad bi treći sin Adamov imenom Seth imao sina, nazvao ga je Enosom, što će reći u naš jezik raztumačeno pravi čovjek. Reći će sada kojigod: zar oni drugi kao Henok, Irad itd. nisu bili ljudi, ili su bili samo kipovi, da Duh sv. ovoga samo čovjeka zove? Podnipošto. I oni drugi bili su ljudi, no ljudi više manje opaki, koji su se svačim drugim bavili, samo s Bogom najmanje. Zato Duh sv. daje razlog u istom Sv. pismu, zašto je među tolikimi jednoga Enos čovjekom nazvao, veli bo: pa i Setu rodio se sin, kojega je Enosom nazvao. (Gen 4.). Ovaj je veli, počeo ime Božje nazivati. Sam ovaj zaslužio se je zvati čovjekom, jere Bogu svome tvorcu sam dužnu čast i poštenje izkazao. Tako rieči ove Mojzijeve tumači Eusebio Cesarcemski govoreći: Enos se tumači ko pravi čovjek. Jer nitko se čovjekom biti nesmatra, nego onaj, koji pravoga Boga pozna i njemu pobožno služi.

Isto potvrđuju rieči Jeremije proroka, koji ovako govori: pogledao sam zemlju, pa eto bijaše prazna. (Jerem. 4) Nu kako je mogao prorok reći, da je zemlja prazna, na kojoj je ipak više milijunah ljudih tada živilo? Rekao je prorok to sa svim pravom, odgovara na to naučni Diez! jer kakogod može se reći o kući, koja je napunjena zrakom, te paučinam prepredena u kojoj ipak čovjek neprebiva, da je prazna, jer je kuća obitalište načinjeno za čovjeka, tako se može reći o svijetu, o zemlji, o državi itd. da je prazna ako u njoj prebivaju ljudi takovi, koji se svačim bave, samo ne Bogom, s kojim bi se najviše baviti morali. Isto nam sviedoči naš domaći način, kojim hoćemo koji stališ ljudih, ili koju pojedinu osobu uzvisiti. Kad n.p. poznati kakva dobra zanatliju, tad govorite: on je pravi majstor, kad poznajete muža značajna i poštena kršćana, tad govorite, onaj je, veli, pravi čovjek. Kad orudje odgovara svrsi, radi koje jeste načinjeno, onomu velite: ovo je prava sekira itd. Zašto daklem zovete dobra zanatliju samo pravim zanatlijom, čovjeka samo značajna pravim čovjekom. Dobru sekiru ili dobar nož, dobrom i pravom sekirom, i samo dobrim nožem? Zato jer svojoj svrsi odgovaraju. Na isti način može reći samo onomu čovjeku, koji Boga za svoga vrhovnoga gospodara poznaje, njega ljubi i njegove sv. zapoviedi obslužuje, da je pravi čovjek jer jedino ovako živući odgovara svrsi, radi koje je od Boga na ovaj svijet stvoren.

Nuder daklem, braćo kršćani! popitajte malko nemoćnika današnjega, koji će sadsada izdahnuti, ne bi svhu radi koje bje stvoren kruto zanemario? kad je drugo činio, nego bi bio morao? Ili da jasnije se izrazim, popitajte same sebe, da li ste tečajem ove godine svrsi radi koje vas Bog stvorio, odgovarali jeste život svoj tako upravili, kako se to pristoji čovjeku kršćaninu, tako da bi svaki makar vas i nepoznajući morao iz ponašanja vašega zaključiti reći: evo ovaj je čovjek pravi kršćanin, ova je prava kršćanka? Niste li tečajem ove godine više služili svijetu, požudam tielesnim, niste više služili svojoj koristi, više vragu, nego li Bogu? Promislite koliko tjednah, koliko danah i urah je prošlo, kad na Boga niste se spomenuli, niti ime njegovo izgovorili, ako li ne bi možda u kletvi i u psovkih? Promotrite koliko ste posalah započeli i završili, bez da bi se Bogu za pomoć utekli? Koliko putah jeste dar božji uživali bez da bi pod ili za

vjerju Bogu se pomolili, te tako priličnim se učinili niekojoj vrsti životinah, koje doiste jedu žalud te ine voćke padše iz stablah bez da bi se ogledalo na stablo, koje im je rodilo i donielo hranu. Promotrite nije li prošlo tečajem ovog lieta više blagdanah kad ste službu božju zanemarili; naročito pako popoldansku tj. sv. blagoslov? Uzeli ste si doista vriemena za kladnje, gdjkoji za igre, drugi za pijanstvo, samo za službu božju, za posvetiti blagdan nije bilo vriemena, ili vam je bilo predaleko, ili je priečila kiša ili zlo vrieme. Ali prošlo je lieto, prošlo je 366 danah u vječnosti, koji se nikad i nikad više vratiti neće, teško će se kada nadomjestiti, što se je tečajem toliko danah zanemarilo. Stoga kojigod nalazi savjest svoju opterećenu tim, da što je mnogo vriemena izgubio posvema drugo radeći nego bi raditi mogao, neka današnjim danom čini čvrstu odluku u budućej godini činiti samo ona, koja su Bogu dopadna, neki bi ga moda zatekao dan onaj strašni, kad bi triebo pred sudom božjim prikazati dobra diela, i dati račun od vriemena kako i zašto ga potrošismo. Želio bi doista tada da vrieme niti hip ni čas uzalud ne bi bio izgubljen, ali što će onda želiti, to neka sada dok je vrime u koristi obrati!

II. Da se opet povratimo na izreku mudrog Seneke, valja da još razglabamo drugu točku današnje razprave koja se glasa: da veći dio života sprovedu ljudi ništa neradeć. Ova se izreka mnogim čudnovata vidi, tim većma jer znadu da čovjek uvijek radi, dok je duša u njemu te nije moguće da kao komad drveta leži i počiva. Sve je to istina, nu nemože reći radnja, kad čovjek šeće, ili bezposlen duhan pušeć se sprohadja, da radi, pošto kad bismo ovaka bezposlicu pitali, što radi, nebi znao odgovoriti. Uzrok zašto čovjek bezposlen i lien neznade upitan što reći jes otaj, što bezposlenost, lienost i danguba nije svrha čovjeka nego neprestana radnja. Na isti način može se uzeti duhovni život čovjeka. Premda gledamo, da ljudi rade svaki u svom poslu i zvanju, ipak mogu reći doista, da ovaki ljudi nerade ništa, ako poslove svoje drže za samu i poglavitu svrhu svoga života i ako ih neupravljaju na višju svrhu, t.j. na slavu božju i na spas svoje duše.

Što daklem i svakdanji naši poslovi mogu imati zasluženje kod Boga? pitati će gdjekoji. Bez dvojbe, ako su ovi skopčani sa dobrom nakanom učiniti je na čast i slavu božju. Ako li radiš bez ove nakane, trud taj sličan jest trudu vola, ili konja, ili kakva stroja, koji razuma neima. Ah zapamti si kršćane! Vječno blaženstvo bez dobrih dielah postignuti se nemože. Kako bo god onaj, kji kani kupiti kući, vinograd ili njivu mora pripraviti za to stanovitu svotu novacah, tako i kršćanin, koji se spasiti želi i pripraviti mora veliku hrpu zaslugah za vječno blaženstvo. Zato veli s. Augustin: Kraljevstvo nebesko jest na prodaju. Ciena kojom se kupiti može jest: siromaštvom kupi se veli kraljevstvo, žalošću radost, trudom počitak, zametanjem slava, smrću život. Riečju sve se postignuti može dobrim i kršćanskimi dieli.

Ah Bože uzdahnuti će možda kojigod, ako je tomu tako, ja se lje nikad spasiti nemogu. Moliti neimam kada, siromahu neimam što dati, budući me sama pritišće ubožtvo, postiti nemogu jer moram truditi se za drvo i kamen, da sebe isvoju čeljad prehranim, pa čim ću si ja zaslužiti kraljevstvo nebesko. Veliš da moraš truditi se noć i dan za uzdržanje tvoje čeljadi, pa zar misliš da trud tvoj nije zaprijek kod Boga? I trud svakdanji računa se za molitvu, ako li ga ti znadeš dobrom nakanom posvetiti. To će reći, ako neidješ na svoj posao kao parip ili mazag, koji pameti neima, nego kada u jutro prvo nego se latiš svoga posla, pameti uzdigne k Bogu, te sve svoje poslove i

trudove Bogu na slavu preporučiš. Ovako udešen posao i trud ima vrijednost molitve, što će lasnosa sljedećega događaja evanjeljskoga uvidjeti. Dvie nabožne sestre služiše Spasitelju u Betaniji. Marija Mandaljena slušajući i razmišljajući vječne istine kod noguh Isusov i Marta sestra njena brineć se za skromnu podvorbu nebeskoga gosta. Delovanje obijuh pohvalio je Isus. Što je činila Marta, da se jednako dopala Gospodinu kuhajući i brineć se za tielesne potrebe? Evo sv. pismo samo sviedoči, kad veli, da je postala i rekla Isusu: Gospodine! ti se, veli, nebriniš za to što je sestra moja sama pustila služiti, reci još daklem da pomože. Tako valja da bude, da čovjek kadšto od posla odustane, te da se s Bogom pogovori i tada rekne: Oh Bože raditi ću za radi tebe, i radi sv. volje tvoje, raditi ću tebi na slavu i poštenje. Ovakim načinom nećeš manje zasluge imati u rataru, i težeće na polju, nego ga imadu oni ljudi, kojim je od jutra rano, do kasna večera lasno moliti i razmišljati i drugim duhovnimi dieli se zabavljati.

Nuder sada uliezi u unutarnje savjesti svoje, te se popitai, koliko si tečajem ove godine duhovnih zakladah nabrao? Nije li prošlo mnogo danah kad ni malo nego uprav ništa koristna za dušu svoju učinio nisi? Unidji velim, u unutarnja tvoja i dobro razvidi sve zakutke srca svoga, pa češ uvidjeti, da je mnogo prošlo danah, pače i miesecah, kad ujutro prije posla niti na Boga pomislio nisi, te tako radio si utaman poput nerazumne životine, ili poput strojevah, ali za dušu svoju ništa nisi učinio. Ti češ uvidjeti, da kod trudovah tvojih i poslovah glavna je tvoja svrha bila, da ti oni dobro izpanu da možeš svoju čeljad prehraniti itd a nikad nisi među poslom pomislio na Boga, te tako za dušu opet ništa koristna učinio. Ah koliko zaslugah mogao bi bio imati sada za trudove tvoje pred Bogom, a na ovi način što imadeš? Ništa. Trudio si se a za vječnost bez koristi, trudio si se, a Bog truda tvoga budući na svoju ruku svršena blagoslovio nije, trudio si se daklem utaman, radio si, a ništa učinio. Čuj što sv. Ivan Krst. govori u sv. evanđelju o Spasitelju da je naime viejajača u rukuh njegovih i očistiti će guvno svoje i sakupiti će pšenicu u hambar, plieve, pako sažgati će ognjem neugasivim. Riečima ovima sud božji prispodoblja se mlatnju iliti vršbi, gdje se pomnjivo čisti pšenica te razlučuju koristno zrno od ljlja i plievah, gdje se pšenica spravlja za hranu, smeće pako baca se u oganj. Tako i naša diela tečajem ove godine izvršena jesu već prošla pred sud božji i Bog bi dao da najveći njihov dio nije odbačen. Ako li je zbilja tomu tako, eto nas na razkršću i za nekoliko satah, pa eto započeti će godina nova. Nuder dakle braćo osviestimo se prokunimo prošlost, koju bez koristi potrošismo, te zamolimo Boga da nam neuzkrati vriemena, koje na korist naše duše obratiti danas obećajmo.

III. Marljivi motrioc života čovječanskoga Seneka govori nadalje, da najveći dio života sprovedu ljudi zlo čineći. Pod imenom zla razumijem ovdje grieh, pošto on je izmedju zalah najveće zlo. Istina je da sadašnji sviet posmiehava se, ako mu se sa sv. crkvim i u smislu kat. vjere rekne, da je grieh najveće zlo na sviету. Nu pustimo sliepe, u sliepoći njihovoj tumarati, te samo malko razmotrimo u kakvo stanje čovjeka stavi grieh. Grieh smrtni izvan toga što je uvrieda neizmjernoga veličanstva božjega, liši čovjeka prijateljstva božjega, liši ga zaslugah duhovnih, liši ga vrhunarske i svetočineće milosti božje. Griehom postane čovjek iz sina božjega njegov najveći dušmanin, iz šticienika dvora nebeskoga vražji rob. Stališ grieha prouzroči da su molitve, postovi, zalovanja i druga dobra diela, pa makar još iz bolje nakane učinena ništetna, bez ikakve duhovne ciene, stališ grieha učini da se čovjek najzdraviji i najkrepči mrtvim nazvati mora, govori bo pismo, koji čini grieh, ubija dušu svoju, a

sv. Ireneo piše, koji, veli, živi u griehu on služi vragu, čiji je po griehu rob.

Na temelju ovih rieči sv. oca, molim te brate kršćane razdieli vrieme prošle godine u kojem si Bogu i sotoni paklenoj živio. Strah me je da bi za račun točno polag računarskih pravilah učinio jedared stotinati dio pripadao bi Bogu, a sve ostalo hudobi paklenoj. Možda ocieniš da sam pretjerano rekao. potrpi malko da navedem razlog moje izreke, pa onda sudi sam da li sam pravo ili krivo rekao. Imade kršćanah, koji mržnju i neprijateljstvo goje napram iskrnjemu svome, koji premda po običaju izgovoraju se, ja, veli nisam na nj jadan samo neću š njim govoriti, obćiti itd. ipak kad se zametne razgovor o njemu piene se od jada i osvete, ili ako se o kakvoj nezgodi pripovieda, koja ga je stigla, od radosti skaću, neživu li takvi sveduilj u griehu smrtnom neprolazi li njima vrieme u zločinstvu? Biti će i takvih koji bi iz pohlepe isrnjega svoga do kosti oderali, koji proti očitomu nalogu izpoviednikah pritišću i uživaju tudje dobro, doista savjest njihovo nemirna često putah kori ih sama, te im zapovieda tudje imućstvo povratiti, ali zaludo, nijma se liepo čini imati uz tudje dobro liepe kuće, dobro uredjene njive, mnogo vinogradah, a pune kese novacah i ljudski ugled, pa zato ostaju kod svoga, a savjest neka više kako joj drago, da bi neživi i takovi neprestano u griehu smrtnom, da li nesluže podjedno hudobi paklenoj? Neima li množinu takvih koji bez straha i stida živu u zabranjenih odnošajih i u griešnom prijateljstvu. Oni doduše sami na sebi i u drugih uvidjaju i mogu se osviedočiti, kamo su više služili, nebi li im brojevi pokazali, da više sotoni, nego li Bogu? Nefali i takvih, koji nemogu ustah odprieti, da nebi zapsovali, akli koju nepristojnu rieč izustili. I premda su više putah već sami uvidjeli, da je otaj običaj za kršćana nepristojan, ništa ne manje oni u njemu lieta i lieta napreduju, pitam daklem komu takav čovjek više služi, da li bogu, koga samo tada u ustih ima, kad ga grdi i psuje, ili sotoni, kojom bi tako rekuć htjeo u rodbinstvo stupiti? Promisli ove i slične istine pa sudi jesam li pretjerano rekao? Ah koliko vlada kod ovakvih ljudih nemarnost za spasenje! Čovjek, koji niti za čas nije siguran života svoga, on tumara neprestano u griehu smrtnom, te tako je uvijek u stališu pogibelji vječnog pogubljenja. Koliku brigu uzima si čovjek da mu njegov imutak bude siguran od navale tatinske ili lupežke, neidje on u večer počivat, dok mu kuća nije redovito zatvorena, nebi li možda došli lupeži i porobili ga, a najmanje ne misli, da bi mogao doći onu noć kano tat dan Gospodnji, kakono govori evangjelje, koje rieči razmišljajući sv. Ivan Zlato. žestoko kori griešnike, pokarati tu ih veli, treba tako da se zarumene, koji nebdiju nad spasenjem svoje duše, kako običaju bditi, da im tat štogodj nebi ošteti.

Koli ludo rade griešnici neprestano u zlih običajih, u griešnih odnošajih itd. živući pokaza Bog otajstveno u vidjenju sv. Arseniju. Vidio je jednom ovaj sv. pustinjak u snu čovjeka koji je sesnosno brieme drvah imao na ledjih, pa je onomu briemenu još uvijek drvah dodavao dok je napokon pod težinom briemena posrnuo. Pod ovim čovjekom bijahu prilikovani oni griešnici, koji bez pokore grieh griehu dodavaju misleći, da će na smrtnoj postelji sve popraviti, što je tečajem mnogo godinah bilo zlo učinjeno, pa napokon se obistini ono nad njima: kakav život takva smrt, te tako pod briemenom griehah nesretno u grob se svrnu. Drugi put vidio je čovjek sluga božji čovjeka, koji je rešetom vodu htjeo crpiti iz bunara, tim bijahu naznačeni oni ljudi, koji bi htjeli Bogu i vragu zajednički služiti t.j. htjeli bi moliti, postiti i milostinju dieliti, a zajedno u griehu živjeti, ovi koliko s jedne strane dobra učine, to s druge

strane gube. Napokon vidio je sluga božji dva čovjeka noseći dugu gredu, koji htjedoše oba na jedan put unići kroz vrata, pa budući nehtjedoše pogoditi se, oba moradoše ostati izvan kuće, tim bijahu naznačeni ljudi osvetljivi, ljudi, koji se pod nipošto neće s iskrnjim nagoditi i pomiriti.

Ah koli nesretna jesu nastojanja griješnikah! Kakogod iztroši se pauk kad plete mrežicu, pa neuhvati u nju van gdjekoju muhu, tako se griješnici iztroše za stvari izprazne, na stvarih gnjusne i nepoštene, koje im zatiraju duševno i tielesno zdravje, dočim za duševno spasenje najmanje se nebrinu. Promotri dakle o kršćane svih 366 danah, te razvidi, nisi li možda najveći njih dio sproveo u griješnih običajih, niti u neprijateljstvu, ni li u u griješnih zabranjenih odnošajih? Jednom rieči, nisi li cielu ovu godinu potrošio najvećim dielom u zlih dielih. Ako li tako se stvar ima, danas kad si došao ovamo, da se posloviš sa umirajućim lietom, i da Bogu zahvališ za neizbrojene njegove darove i milosti, kojimi te je krom tvojim zloćam i griehom i griješnimi navadami, za da kad sutrašnji dan svan, svanuti budeš i ti š njim čovjek posvema novi i drugi, koji će vrieme zlatno znati u korist svoje duše rabiti. Istina je da se može sve još natrag dobiti i sve se može povratiti, ali vrieme izgubljeno za lje nikad povratiti neće. Ali ako se vrieme izgubljeno više vratiti neće, to pako valja, da se podvostruči tvoja marljivost u dobrih dielih, za da te dan Gospodnji nenadje nepripravna koji može biti jedan izmedju 365-ih buduće godine, nenadje nepripravna, i da se nebudeš morati gol i bez dobrih dielah sudu božjemu predstaviti. Koli mučno biti će kršćanu na smrtnoj postelji, kad će mu se sva njegova diela predočit, kad to će opaziti, da je najveći dio njegova života prošao da je ili drugo činio, nego li bio morao ili da je uprav ništa ne činio, ili pako, da je najveći dio njegova života prošao u griesih i zločinstvu. Istinu ovu neka potvrdi sljedeći primjer.

Cesar rimskih imao je jednog viećnika imenom Semelija, koji je mnogo godina u dvoru carskom proživio, nu sedam poslednjih godinah oddalečio se od dvora carskoga te sprovodio u skromnosti, i kad je bio za umrieti odredio svojim potomkom sljedeći napis učiniti si na grobnici: *Semelius hic jacet, cujus astas multorum quidem annorum fuit, sed septem dumlasat annos vivit.* Ovdje, veli, leži Semelio, čiji viek bijaše od mnogo godinah, nu sedam samo je godinah živio. Čudnovata stvar, pomisliti će kojigod, siedi starac umira Semelio, ali piše na grobnicu, da je sedam samo godinah živio. Nu čuj, što on odgovara sinovam svojim kad su radi protuslovna napisa kazali: *Neračunam veli, ja onih godinah moje mladosti, koje sam sproveo u razpuštenosti i kojekakvih tielesnih nasladjenjah, niti onih, koje sam potrošio u carskom dvoru u oholiji, izpraznostih i taštom veličanstvu, sva su ova leta za me zgubljena, prodjoše kano dim u vjetar, samo brojim onih sedam, koje sam proživio u miru, i na moje stvari samo mislio.*

Braćo kršćani i naši dani proći će kano dim u vjetar pa kakav napis bi se najbolje pristojao na naših grobnicah? Nebi li gdjekoji, kad bi htjeo iskren biti te i po smrti potomstvu istinu sviedočiti, bio prisiljen dati si pisati: ovdje počiva N.N. čije doba bilo je 60, 70 i 80 godinah, a samo je šest danah živio onih naime, kad ga je bolest na smrtni krevet pritisnula, ili ovdje je pokopan N.N. glasoviti pijanac bogopsovac – varalica itd. čije doba bilo bo i više godinah, pa nije ni dana proživio, jer prenglo stigao je glas iz neba, daj razlog dvorničtva svoga! Morao je kukav bez pomirenja s Bogom, bez svetoostajstvah umrieti, za života je samo uzalud vreme tratio, ili je činio

drugo, nego bi bio morao činiti, ili je samo griehu strastim služio, te tako za onu svrhu, za koju bio je stvoren ni živio nije.

Oh Bože! nebi li si toli žalostan po našu dušu napis sbilja morali pisati dali na grobnici padši na griješna naša koljena molimo najprije Svetootajna Isusa za oprošćenje onih zadužbinah koje tečajem ove godine njeg. neizmerno veličanstvo uvriedjajuć učinismo, te sa slugom razsipnim, koji je dobra Gospodinova nemarno zafruštao, recimo: uztrpljenje imaj s nami, a buduće godine sve ti želimo nadomjestiti. Za tim pako prije nego se budemo od njega odielili zahvaliti ćemo mu za neizmjerne darove i milosti, kojimi nas je tečajem ove godine nadariti udostojao se, te ćemo sa svim srcem i harnošću zapievati zahvalnicu Tebe Boga hvalimo. Amen.

**Prilog 2. Propovied za svetkovinu ssv. apoštolah Filipa i Jakova,
rečena na Grobniku 1. svibnja god. 1870.**

Budi vjeran tja do smrti, i ja ću ti dati krunu života. Apos. 2.10.

Nikad se kršćanu nepruža toli liepa prigoda promišljati ono sveto doba koljevke kršćanske koliko onda kada se knjiga sv. apoštola ili mučenika svečana čini uspomena. Tad bo mu i nehotijuć na um dolazi biesnost krvnikah i nepopisljiva mržnja ljudska napram nauku, kojega Sin Božji iz krila otca neb. donesao na ovaj sviet. Tad se i nehotice domišlja kolikokm revnošću su muževi Duhom sv. napunjeni širili kraljevstvo neb. kraljevstvo prosviete i pravoga naobraženja medju tminami i glupošću obastret sviet. Pa koja ih je stigla plaća za tolike trudove i blagodati? Progonstva, zlostavljanje, a napokon najpogrdnija smrt, kakvu su si krvnici u biesnoći svojoj samo pomisliti mogli. Primjer imademo u sv. apoštolih Filipu i Jakovu odvjeticih ovoga miesta i plovanije. Kad bo primiše Duha sv. neutrnjivo propoviedaše sv. evangelje. Sv. Filip prošao jeste medju divjake u Sciliju, a poslie u Frigiju, gdje je za plaću trudovah svojih bio na križ propet, a napokon kamenjen obasut. Sv. Jakov bio bio je prvi biskup Jerusalimski, i premda je toli sveto živio da su ga isti neprijatelji njegovi morali cieniti i štovati, sa svim tim na toliko je došlo, da su ga sa crkve jeruzalimske bacili, i toljagom mu razkolili glavu.

Čudnovata stvar, predr. slušaoci! muževi toli sveti, toli nabožni, čije srce gorjelo jest ljubavlju napram Bogu i iskrnjemu, ipak moradoše krv svoju radi sv. vjere prolijati. Zašto to? jer pojam kršćanstva i pojam mučeničtva dva su pojma nerazdruživa. Odkad postoji crkva Isusova bila je ona uvijek progonjena, te ako bismo htjeli suditi po znakovih sadašnjeg vriemena, to bi reći da je sad uprav došla hora, kad treba da se sprema na bruću borbu. Njekoć bo se hrvala crkva napram poganstvu i nevjerstvu, i obćemu zasliepljenju. Ali pitati će me kojigod uzrok zašto mora zaručnica Isusova toliko trpjeti? Na pitanje ovo ću u kratkoj mojoj razpravi kratko odgovoriti, te ću nastojati dokazati da progonstva baš spadaju k bivstvu sv. kat. crkve, ona bijahu joj potrebita njekoć pa su i sada i to I za crkvu u obće; II za vjerne napose.

Slušajte me.

I. Nije učenik vrhu učitelja svoga, niti sluga veći od svoga gospodara, rekao je

Isus učениkom svojim, zato ako su mene progonili radi istine (progonili), progoniti će i vas, govori On u evanđelju. Rieči ove doslovno izpuniše se nad sv. apostoli pošto izim sv. Ivana nijedan naravnom smrti umro nije, pa i ovaj morao bi smrti mučeničkom umrijeti, da ga nije desnica Božja sačuvala zdrava i neoštećena, kad je u Rimu bio u kotao kipućeg ulja, smole i masti bačen, odakle zdraviji i čiliji izašao, nego je unišao. Pa i od onoga vremena do dana današnjega neima vieka, pače neima godine, kad se crkva nebi bila morala hrvati budi s kakvim krivovjernikom, ter podnašati progonstvih od dušmanah svojih, tako da ne samo nevjernici, nego i slabiji katolici pomisliše, da je crkve Isusove nestalo. Ali eto Božje providnosti, koja je crkvu svoju tim većma uzveličala, čim ju je zloba dušmanska većma pritislula. Ako li promislimo pritiskah dušmanah današnjeg vremena, morali bi i sada podvojiti da li će moći crkva toli velikoj sili odoljeti, nu nemojmo zdvojiti, jer progonstva sačinjavaju jedan dio bistva, služe za razširenje i za uzveličanje sv. kat. crkvi.

Reći će možda koji na to: komu je ikad zlo i progonstvo bilo na korist, pa kako vi govorite, da iz progonstva tolike blagodati izvira u crkvu katoličku? Nu ja govorim, da tako jest, pa eto razloga moga tvrdjenja. Sv. crkva nikad bez progonstva biti nemože, pošto ona je grad sagradjen na visokoj klisurini, koji visinom natkriluje sve zgrade svieta ovoga, i uprav radi svoje visine izložen je grad ovaj napadu svijuh vjetrovah i olujah. Ona je kuća sagradjena na čvrstoj klisurini, u koju neprestano udaraju munje paklenih silah i jest brod ploveći na velikom moru izpostavljen uvijek valovom djavolskih nemirah i vrtljogah. I kakogod nemože stati grad ni kuća na visokoj pećini, niti brod ploviti na visokom moru, bez da budu izloženi olujam i zlu vremenu, tako nemože biti sv. crkva bez progonstva uprav radi uzvišena svoga položaja. K tomu: zar nije crkva zaručnica Isusova? Jest. Pa ako su joj progonili zaručnika, zašto nebi progonili zaručnicu. Ako su kuće gospodara Belzebubom nazvali tim većma nazvati će pogrđnim imenom kućane njegove. Zar nije sv. crkva kraljica zemaljska? jest. Pa ako su se pobunili ljudi proti kralju i njega sramotno izdali, kako će štediti kraljicu? Jednom rieči, ako je Isus utemeljitelj sv. crkve morao podnositi mržnje i progonstva, nemože ni crkva bez njih biti, pa da se vjerni radi progonstvih nebi možda kadšto smutili, rekao im jest unapried: doći će, veli, ura da svatko, koji bude vas umoriti, seće niti bude, da je Bogu ugodno učinio. I ova činiti će vama, jer nepoznaju Otca niti mene. Ali ova rekoh vam, da kada dodje ura njihova, spomenete se, da saam vam ja rekao. Dapače s razlogom dvojiti bi se moglo, da li crkva kat. prava crkva Isusova, kad nebi imala progonstvih podnašati, tim većma jer je Isus toli odvažno o njima govorio. Po tom dakle progonstvu ne samo što su potrebita crkvi, nego uprav bistvo njezino sačinjavaju. Ona bo sama propovieda jedinu spasonosnu istinu, a laž uvijek hoće da bije boj proti istini, jer ju istina smieta u njezinih prevarah i spletkah.

Ali kako god progonstva spadaju k bivstvu i obstanku sv. crkve, tako isto služe njoj na razširenje. Kad bo uslied proročanstva koje se nad koljenom Izraelovim i Judinom imalo izpuniti došla su ova oba koljena u sužanstvo babilonsko i kaldejsko, nu isto doba donesoše sobom poznanje pravoga Boga i njegov nauk objavljeni te tako bezbožne one narode pripraviše na izvršenje poznanja Boga, koje im je kašnije u dio došlo, kad su sv. apoštoli razpršili se propoviedat svietlost sv evanđelja čitavu svietu. Stoga govori Tobija: hvaliće sinovi izraelovi Gospodina i uzveličati ga pred svimi narodi. Jere zato raztresao vas je medju pukove, koji njega nepoznaju, za da im vi

čudesa njegova pripoviedate, te da im kažete da neima drugoga Boga svemogućega do njega. Na isti način služe progonstva crkvina razširenje njezino. Čim bo je prvo progonstvo započelo se u Jerusalimu, u kojem je sv. Stiepan prvi za vjeru Isusovu bio kamenovan, razpršiše se apoštoli i kršćani po celom tada poznatom svijetu. Sv. Filip ap. čiji danas blagdan štujemo otišao jest u daleku Scitiju, te ondje najdivljim narodom dobrim upjehom propoviedao jest sv. evangelje tako, da je i mnogo velikašah na vjeru Isusovu obratio. Pa kad bi bio naredio škodna za obstanak sv. crkve, te posvetio biskupe i misnike obratio se jest u malu i veliku Phrigiu, gdje je takodjer mnoštvo poganah obratio na vjeru Isusovu, što nemogući podnositi misnici poganski podhuškali su kralja, da je sv. apoštola dao na drvo križa propeti i na križu visećega kamenjem uzmrtili. Drug njegov sv. Jakov ostao je pako uzprkos svemu progonstvu u Jerusalimu nebi li postradalo stado Isusovo, koje se bilo iza smrti njegove znatno uzmnožilo. Svetim i strogim životom i propoviedanjem sv. evangelja mnoštvo je Židovah obratio na vjeru Isusovu, te stekao si počitanje ne samo kod kršćanah, nego i kod istih svojih protivnikah. Nu poglavice nemogući trpjeti da sv. apoštol toliko povjerenje uživa medju pukom, obsudiše ga na smrt kamenovanja. Baciše ga iz visine templa Jerusolimskoga, na po živa kamenovaše, a napokon mu toljagom razkoliše glavu.

Tako jest kršćani! Dok su apoštole, biskupe, misnike, pa i ostale vjernike radi Isusa na križ pribijali, dok su je kamenovali ih uvijek se pritisnuta crkva digla tim jača i krepča, krv bo sv. mučenikah bilo je plodonosno sjeme, koje je donosilo stostruki plod. Čim bo je više kršćanah palo pod mačem krvničkim, tim je crkva dobivala više pristašah. S toga velim: nikad nije crkva gubila u progonstvi, nego uvijek je dobivala. Koliko god putah je neharo i trulo kršćanstvo počelo mrziti na svoje biskupe, progoniti i zlostavljati svoje misnike, a vjerske istine zasmiehavati, kad su progonjeni misnici otišli medju nevjernike raspršit tmine nevjerske i razširivat svietlost sv. evangelja. Eto progonstvo crkve u Italiji je stotine i stotine kloštarskih i nekloštarskih misnikah poslalo u najdaljnje krajeve Amerike, Azije i Afrike širiti sv. vjeru Isusovu. Pa što je crkva izgubila u Italiji, to će dobiti u dalekoj Kini i prostranoj Americi, zapuštenoj Aziji i Africi.

Napokon progonstva crkve uvijek služila su i služe joj dandanašnji na uzvišenje. Gdje bo više nego u progonstvih opažava se, da je kat. crkva jedina Bogom utemeljena i šticiena crkva? Nije bo moguće da bi se medju tolikimi progonstvi i pritiskom mogla uzdržati i to da nebi poput slabašne barčice već u prvoj oluji morala utonuti, kad nebi Boga samoga imala za svoga vodju, utemeljitelja i uzdržatelja, koji pod nipošto varalice i laživice nebi mogao strti i uzdržavati. Da kat. crkva sama jest medju svimi obujami sve to veća i razgranjena postala, poput hrasta, kojemu vjetri i oluje ne smo ne mogu nahuditi, dapače čine, da mu se korenje sve to više čvrsti i utvrđuje. No koliko nam povjest sviedoči, vladari i vlastodržci svieta uvijek su više prianjali i branili krivovjerstva nego li crkvu kat. koja samovolje njihove podnipošto štiti nije htjela, nu sa svim tim stoji ona kano gospodarica svieta nepomična dočim je iza svoga postanka ka grobu sprovodila nebrojena kraljevstva i moguća carstva, dočim je zakopala neizbrojene krivovjere, a ona kano klisurina nepomična stoji. Što crkva kat. imade može se reći, da si je za vrieme progonstva izvojštala, što jest, to je ona pomoću božjom, ona stoji bez ljudskoga sudielovanja i bez ljudske moći, ona je daklem dielo Božje, pa rad toga

progonstva bila su joj potrebna da tim božanstveni svoj izvor dokaže, to tako neka da pokaže svietu svoju uzvišenost i svoju slavu. Nu uprav toliko su progonstva potrebna za crkvu u obće, toliko su potrebna za jedine vjernike ponase, o čemu valja u II dielu.

II. Kad se crni oblaci dižu u zraku, govorimo običajno: biti će oluje, biti će tuče, svaki gospodar miluje tada svoje vinograde, svoje polje, te žali trud i trošak koji će mu biti nadstojećom olujom osakaćen. Ovaki crni oblaci dižu se već više vriemena na crkvenom obzoru i riečju i dielom napadaju se svećenici i zadruga kršćanske te istine najsvetije sv. vjere bez straha pod noge se meću. Sve to svakako zato, da bi se većini kršćanah izčupala vjera i strah Božji, pa da tako hoće uzdignuti bez straha ruku svetogrdnu na vlastitu svoju majku sv. crkvu kat. Nu koliko služe ovakva progonstva sveobćoj crkvi na korist, toliko služe pojedinim kršćanom, jer božjoj providnosti prohtjelo se poslužiti ovakimi progonstvi za da kazni mlakost i opačinu celih kršćanskih državah i da bi očistila pšenicu od plevah. U vrieme bo stiske i progonstva najbolje se pozna stalnost i mnijenje svakog i pojedinog kršćana, dočim u vrieme mira kad naime je častno prikazati se kršćanom, svaka hulja može se imenom kršćanskim dičiti. Oh koliko nazovi kršćanah tada imade, koliko licemjeracah kad pod imenom kršćanskim gaji crkva tad u svom krilu! Pa ako bi to uvike tako bivalo, da bi samo na izvanski oblik kršćanstva gledalo, tad bi se kršćanstvo od trulosti moralo razpasti. Kako bo god zasmrdilo bi more bez oluje, i okužio bi se zrak bez vjetra, tako bi se okužila vjera i zavladała bi obća mlakost prama Bogu i vjeri, kad bi vječni mir vladao u crkvi Gospodinovoj. Radi toga mora uprav Gospodin poslati kušanja i stisku, gospodar mora guvno svoje očistiti, vjetar progonstva mora puhati, koji će razdieliti plevu od pšenice, koji će odpuhnuti svako nepodpuno zrno, te ostaviti u duh. guvnu, u sv. crkvi, samo čilo i nepokvareno sieme. Odkuda lasno možete uvidjeti, što će to reći, kad velim, da su progonstva u crkvi potrebna pojedinim članovam njezinim, služe to ona za izključiti i odstraniti od nje uda trula i za izkusiti uda dobra, da li su dovoljno jaka za postići krunu nebesku.

U vrieme progonstva posvema lasno odpadaju oni članovi, čije srce puzi na zemlji, zgube se oni koji misle, da su svu znanost svieta pozobali i čiji je duh radi znanja svieta nadut i za svaku uzvišenu misao nesposoban. Barem to nam sviedoči svakdanje izkustvo, da ljudi koji su motiku i hrastnicu zabacili, te su po gdje koje hlače na školskih klupah razkinuli, muževi koji imali su prigodu točnije poučeni biti u vjeri pa kad dodje kakvo gibanje u crkvi i vjeri, tad su ili najslabiji, ili pak prvi u tabor protivnikah crkvenih otidju. Odakle dolazi to? Ako li ne od oholije srca čovječjega, koje neće da išta vjeruje što viditi ili prstom pipati nemože. Stoga je već Isus, kako sviedoči sv. Matej pogl. 11 rekao: hvalim ti Otče, Gospodine neba i zemlje, jerbo si sakrio ova mudracem i pametnim i objavio si ih malenim. Kako bo god u vrieme Isusovo farizeji i pisci, koji su poznali pismo nisu htjeli u nj vjerovati, nego su ga progonili i usmrtili tako i sada biva da je malo učenih, malo takozvanih naobraženih, koji bi za Boga i vjeru što hajali. Dakako kod prve oluje prvi će ovi odpasti ali srećan im put, crkva neće za njima jadikovati, jer i tako nisu ikad drugo bili, nego gnjila njezina uda, koja prvo ili kašnjenje moraju odpasti, ili odbaciti se.

Nu koliko služi progonstvo i skušanje mnogim slabim i mlačnim kršćanom na odpad, toliko služi drugim na duh i uskrsnuće. Rekao sam da trula samo uda odpadaju, a čila i zdrava ostaju. Da vrieme skušnje i progonstva mnogim je vrieme milosti. Tad

se osviesti mnogi zadrieman i mlačan griešnik, koji je u vrieme mira u duh. truležu spavao i probudi se na sveto i pokorno življenje, tad se mnogi učvrsti u vjeri, koji je u vrieme mira za vjeru i Boga posvema hladno srce imao. Eto sv. Pavao ap. u tamnici obratio je na pokoru Onezina slugu Filemonova, govori bo da ga je među okovami duh. načinom prporodio. Sv. Juraj obratio je Protea i Anatolia, kad ga je Dioklecian dao oštrim kolom gvoždjenim kolom lomiti, sv Feliks misnik obrati svojom stalnošću na mukah Adankta. Sv. Cecilija Fikurcija svoga šurjaka itd. bi i poslednji prevrat u Francezkoj pokazao jest koliko koristi donosi skušnja i progonstvo u crkvi, jer premda je veliki dio ljudih odpao od vjere Boga i crkve, veliki dio opet trpjeo ih dragovoljno muke, smrti i progonstvo i oni koji ostaše uprav kano pšenica bez ljulja izabrani, pravi dobri kršćani s kojimi se uprav ponositi može.

Oh kakav primjer kršćanske postojanosti bili jesu stanovnici sela Vendea u vrieme franc. progonstva! Nevjerni bo prevratnici rušili su svetogrdno crkve, otimali sa altarah zlato i srebro, bacali sa zvonikah zvonove, te činili iz njih topove i novce, kidaše slike i lomiše kipove svetih, jednom rieči činijaše sve i svaka, kakbo bi samo svaki znak vjere uništiti mogli. Pa kad bi Jean Saint Andre jedan izmedju najvećih prevratnikah i neznabožacah došao u selo Vendec, zametnu se sliedeća prepirka medju predstojnikom miesta i Jean S. Androm: Za da veli, nikakva više znaka nebudete imali Vaše dojakošnje prezne vjere, hosu da se crkva vaša sa zvonikom sruši i sa zemljom sjednači. Dobro, veli predstojnik nu zviezdah iz neba nećete nam moći izvaditi i srušiti, koje se dalje vidjeti mogu, nego li naš zvonik, a vrhu zviezdah prebiva naš bog. Neka, neka, govori bezbožni Jean: kad nebude više crkve nit altarah, neće vas imati vaši slepari popovi gdje varati i govoriti, da vrhu zviezdah biva niekakav Bog. Na što će pametan seljanin: Blune, veli, nemojte misliti, da je vjera naša u ove zidine sazidana, i na kipovih i slikah napisana. Vjera naša je u srcih, kamo vi bezbožnjaci nemožete stignuti. Gledajte, veli ludjaci, koli izprazno je vaše nastojanje! Čim više vi robite crkve, tim su one većma napunjene nabožnim kršćani, ako neima uresa u crkvi, a ima službu božju, ako nehodamo više po mramornatih tlah i neklecamo više na dragocjenih tapetih, a mi molimo, klečimo i plačemo se i uzdižemo k našem Bogu na razvalinah naših crkvah.

Eto daklem bogomili moji kršćani! Protivnici mogu rušiti crkve, progoniti i mučiti misnike, a vjere lje uništiti neće, nego uprav za vrieme progonstva biti će crkva krepča i jača. Pa ako bi i domovina naša, čega Bog oslobodi, zbilja morala doživiti vriemena kakva doživila u prošlom vieku Francezka, ili kako ih uživa susjedna naša Italija, crkva zato ništa neće izgubiti, dapače hoće dobiti, jer na miesto šake mlačnih i nazovi kršćanah dobiti će ona u drugih državah, koje sada u tminah neznanstva i surovosti tumaraju dvostruko veći broj dušah, i to takvih dušah, koje nebudu zadovoljne samo tim da su njekoć samo u krstnu knjigu uvršćene bile, a kašnije bi činile svojoj vjeri i crkvi više sramote nego li časti; kako to žalibože dandanašnji medju nami biva, nego dobiti će kršćanah koji će dielom i riečju znati dokazati, da su pravi sinovi sv. Katoličke crkve. Nepomična daklem stoji istina da neprijatelji crkve niti će ju moći uzmanjiti niti uništiti, pa progoniti ju kako im drago, nego čim će ju oni više pritiskati, tim će se ona slavnije razprostirati u križih bo i tegobah sastoji se bitnost njezina.

Nuder daklem braćo kršćani! Obazrite se na vaše svete odvjetnike Filipa

i Jakova, na velike ove vitezove kriepostih i vjere Isusove i zamolite ih da bi ovo pokvareno doba, kad se vjera sv. od najvišjega miesta do najnižije kolibice nogami tlači izprositi vam dar postojanosti u sv. vjeri s kojom su oni do smrti vjeru sv. branili i nju vlastitom krvi zapečatili, za da tako postignete krunu slave koja samo one čeka, koji će se do svrhe vjerno boriti. Amen.

4. Zaključno razmatranje

Sačuvana vrela u Državnom arhivu u Rijeci mogu nam pružiti podatke o crkvenopovijesnim pitanjima, uvid u standarde propovijedi XIX. stoljeća, prošlost grobničke župe u prošlim vremenima. Zato su značajna za znanstvenike, ali postoje i drugi mogući aspekti njihova istraživanja.

Nakon čitanja ovih dviju propovijedi možemo sebi postaviti pitanje sadrže li one i danas svoju poruku, bi li ih vjernici saslušali, razmislili o njima i stvorili svoj kršćanski sud o ponuđenim pitanjima, problemima koji su spomenuti prije više od stotinu godina?

Ako je tako, onda s pravom možemo reći da je autor propovijedi obuhvatio i izložio pitanja koja su, prema njegovom shvaćanju, bila bitna za njegove župljane u onom vremenu, ali da je dopro i do nekih dilema koje su općeljudske, svevremenske i tiču se i današnjih generacija.

S A Ž E T A K

DVIJE PROPOVIJEDI U GROBNIČKOJ ŽUPI IZ XIX. ST. (PRILOG ISTRAŽIVANJU ARHIVSKE GRAĐE)

Autor istražuje građu u Državnom arhivu u Rijeci, fond HR-DAR-406 jedinica 245, u kojem se nalaze "Propovijedi izrečene prigodom različitih svetkovina u Dragi, na Grobniku i dr., 1862.-1870. god.", građa je izdvojena iz fonda JU-17, Gradskog poglavarstva Bakar. Uz Grobnik se izričito veže tekst dvije propovijedi i to: **Propovied za posljednji dan godine 1868. rečena na Grobniku i Propovied za svetkovinu ssv. apoštolah Filipa i Jakova, rečena na Grobniku 1. svibnja god. 1870.** Propovijedi sadrže tek vjerska pitanja, a ne dotiču se dnevnih zbivanja na Grobniku. Ipak su zanimljiv primjer crkvene retorike, jezika itd., pa se cjelovit tekst donosi u prilogu. Za neke propovijedi ostaje nejasno gdje su izrečene (neke moguće i na Grobniku), kao i na koji način su dospjele u građu Gradskog poglavarstva u Bakru.

Ključne riječi: propovijedi, Grobnik, XIX. st.

S U M M A R Y

TWO SERMONS DELIVERED IN THE GROBNIK PARISH IN THE 19TH CENTURY (A CONTRIBUTION TO THE RESEARCH OF ARCHIVES)

The author studies documents from the State Archives of Rijeka, the HR-DAR-406 fund, unit 245, which contains 'Sermons delivered on the occasions of various Church holidays in Draga, Grobnik and elsewhere, 1862-1870'. These sources were abstracted from the JU-17 fund of the Bakar Town Government. Texts of two sermons are directly connected to Grobnik: *Propovijed za posljednji dan godine 1868, rečena na Grobniku (Sermon for the last day of the year 1868, delivered in Grobnik)* and *Propovijed za svetkovinu sv. apoštalah Filipa i Jakova, rečena na Grobniku 1. svibnja god. 1870. (Sermon for the holiday of St. Philip and Jacob, the Apostles, delivered in Grobnik on 1st May 1870)*. The sermons deal with purely religious matters, and do not mention everyday life in Grobnik. Still, they are interesting examples of Church rhetoric, language, etc., so the texts of both sermons can be found in the Appendix to this paper. It remains unclear where some of the sermons from the unit 245 were delivered (some of them may have been delivered in Grobnik), as well as how these texts came to be a part of the Bakar Town Government Archives.